Slutgiltiga resultat från inventeringar av järv i Sverige 2008

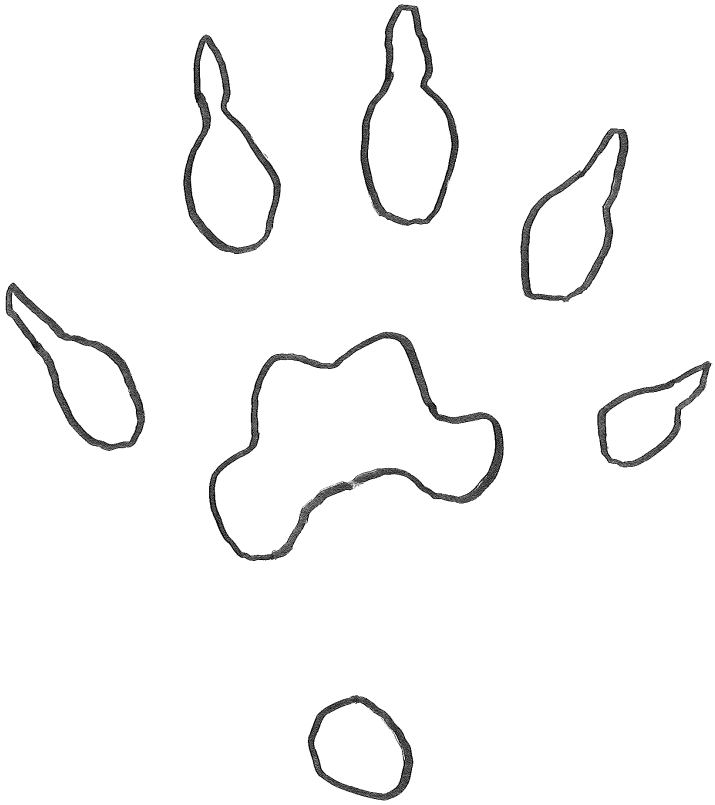

Innehåll

1. INLEDNING 4
2. METOD 4
2.1. ORGANISATION 5
3. RESULTAT 5
4. LITTERATUR 11

Versioner
Rapporten är skriven av Viltskadecenter som har Natuvårdsverkets uppdrag att årligen sammanställa länsstyrelsernas resultat från järvinventeringen.
Författare: Mona HansErs, Linn Svensson och Peter Jaxgård, Viltskadecenter.
Kartillustrationer: Peter Jaxgård
Kontaktperson: Mona HansErs, (mona.hansers@ekol.slu.se).
Detta är version 1.1.

Version	Utgivningsdatum	Förändring
1.0	2008-09-16	-
1.1	2009-02-15	Antal föryngringar ändrats sedan preliminär rapport.

Omslagsbild: Järvspår, spretande framtass. Illustration: Åke Aronsson, Viltskadecenter. Ur Vilskadecenters ”Rovdjurens spår”.

Den här rapporten kan beställas från Viltskadecenter,
730 91 RIDDARHYTTAN, 0581 - 920 70, 69 73 35. Den kan även laddas ned som en pdf-fil från Viltskadecenters webbplats: www.viltskadecenter.se

1. Inledning

Riksdagen har beslutat att björn, järv, lodjur, varg och kungsörn skall finnas i så stora antal att de långsiktigt finns kvar i den svenska faunan och även kan sprida sig till sina naturliga utbredningsområden. I propositionen Sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 2000/01:57), som antagits av Riksdagen (protokoll 2000/01:88) anges olika mål för storleken på rovdjursstammarna. Målen uttrycks i antal årliga föryngringar, vilket för björn, järv, lodjur och varg innebär antal honor som föder ungar varje år och för kungsörn antal årliga häckningar. För järv är etappmålet 90 föryngringar, vilket motsvarar en stam på cirka 575 djur.

Länsstyrelserna i län som omfattas av renskötselområdet har sedan 1996 haft det regionala ansvaret för inventeringen av järv liksom för björn, lodjur, varg och kungsörn. Sedan 2002 har samtliga landets länsstyrelser detta ansvar. I denna rapport redovisas en nationell sammanställning av länsstyrelsernas inventeringsresultat från inventeringssäsongen 2008. I rapporten redovisas antalet *föryngringar* av järv 2008, det vill säga antalet kända kullar av järv som föddes i februari – mars 2008 och som inventerades under perioden 1 mars 2008 – 30 juni 2008. Därtill redovisas den övriga förekomsten av järv som registrerats av länsstyrelserna under inventeringsperioden (1 mars – 30 juni 2008).

Svenska samebyars betesområden i Norge samt gränszoner i Finland och Norge

Inventeringsområdet för rovdjur ska enligt föreskrifter (NFS 2004:17) omfatta även svenska samebyars renbetesområden i Norge. Dessutom ska föryngringar som ligger inom en zon på 5 km från det totala renbetesområdet redovisas, vilket omfattar även föryngringar i Finland samt föryngringar i ytterligare områden i Norge. Renbeteskonventionen från 1972 som behandlar svenska samebyars betesrätt i Norge och norska samebyars betesrätt i Sverige upphörde att gälla den 30 april 2005. I den här rapporten redovisas föryngringar på de konventionsbetesmarker som gällde fram till 2005. Respektive länsstyrelse inhämtar information om föryngringar från NINA (Norsk Institutt for Naturforskning), SNO (Statens naturoppsyn, Direktoratet for naturforvaltning, Norge) och Vilt- och fiskforskningsinstitutet i Finland.

2. Metod

Viltskadeförordningen (2001:724) och Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (2007:10)reglerar inventeringsverksamheten i detalj. I NFS 2007:10 anges bland annat vilka inventeringsmetoder och vilka kriterier som ska användas vid kvalitetssäkring i fält och för att fastställa antalet föryngringar. Kvalitetssäkringen i fält får endast utföras av personer som utsetts av länsstyrelsen och som genomgått utbildning vid Viltskadecenter.

Inventeringsarbetet är främst inriktat på att fastställa antalet föryngringar av järv och i andra hand övrig förekomst. Förekomst registreras främst i områden utan föryngringar. Fastställandet av antal föryngringar grundar sig i huvudsak på lokalisering av järvlyor. Områden med tidigare kända järvlyor besöks regelbundet under mars – maj varvid eventuell aktivitet av järv registreras. Områden som bedöms kunna hysa reproducerande järvar, men där man inte tidigare känner till någon järvlya, besöks också i möjligaste mån under inventeringsperioden (1 mars – 30 juni). Därtill görs även efterkontroller eller barmarkskontroller av platser där föryngring bedömts som trolig, men inte kunnat fastställas under tiden lyan nyttjades av järvhonan. Vid dessa kontroller registreras förekomsten av spår och andra tecken som tyder på att honan fött ungar. Barmarkskontroller kan ske även efter 30 juni om snötäcket förhindrar tidigare besök. En föryngring bedöms som *säker* eller *sannolik* beroende på om ungar dokumenterats eller inte. Om en unge eller ungar dokumenteras och senare under året konstaterats ha dött bedöms föryngringen som *misslyckad*. Metoden att registrera lyor har utvärderats av en arbetsgrupp på uppdrag av Direktoratet for Naturforvaltning (Lundvall m fl 2006).

2.1. Organisation

Länsstyrelsernas ansvar för inventeringen omfattar planering, genomförande, dokumentation, sammanställning och utvärdering. Dokumentation av inventeringsarbetet ska ske i den nationella rovdjursdatabasen *Rovdjursforum*. Inventeringen av järv bedrivs i samarbete med samebyarna. På Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas uppdrag genomför Viltskadecenter utbildning av de personer som ges rätt att kvalitetssäkra observationer i fält. Viltskadecenter gör även den nationella sammanställningen av länsstyrelsernas inventeringsresultat.

3. Resultat

Sverige

Totalt 111 föryngringar av järv registrerades i Sverige för 2008. Alla föryngringar utom en har skett inom renskötselområden (tabell 1). 111 föryngringar är 23 % högre än det nationella etappmålet för järv som är 90 föryngringar. Antalet registrerade järvföryngringar 2007 var 78 st.

De 111 föryngringarna fördelade sig på fem län: Norrbottens (60), Jämtlands (25), Västerbottens (24), Dalarnas (1) och Västernorrlands (1) län. Mer än hälften av föryngringarna återfinns inom Norrbottens fjällvärld. 76 av föryngringarna (68 %) bedömdes som *säkra föryngringar* och 31 av föryngringarna (28 %) bedömdes som *sannolika föryngringar*. I Norrbottens län registrerades fyra *misslyckade föryngringar* varav två blev föremål för skyddsjakt efter inventeringsperioden och bedöms därför som misslyckade. De andra två misslyckade föryngringarna konstaterades av forskningsprojekt med radiomärkta djur (järvprojektet vid Sveriges lantbruksuniversitet). En föryngring i Norrbotten är spårad på båda sidor om gränsen till Norge och delas därmed med den norska rapporten. I Gävleborgs län registrerades ingen föryngring av järv, men däremot regelbunden förekomst under inventeringsperioden. I Värmlands län registrerades en tillfällig förekomst av järv under reproduktionscykeln. Denna rapport är baserad på observationer som fanns registrerade i Rovdjursforum till och med 30 januari 2009.

Svenska samebyars renbetesområden och gränszoner i Norge

Åtta norska järvföryngringar som berör svenska samebyars renbetesområden är dokumenterade. Fyra av dessa är funna inom de förra konventionsbetesmarkerna. Resterande tre föryngringar är funna inom en zon av 5 km i anslutning till svenska samebyars betesområden i Norge.

Gränszoner i Finland

En järvföryngring har registrerats i Finland inom 5 km från betesmarker i Sverige.

Tabell 1. *Förekomst, antal säkra, sannolika och misslyckade föryngringar av järv i Sverige 2008. Rapporten baseras på de observationer som gjorts hittills under reproduktionscykeln.*

Länsbeteckning	Län	Förekomst av järv 1 mars 2008 - 30 januari 2009[1]	Antal funna under inventeringsperioden[2]		Antal kända misslyckade föryngringar[3]	
			Säkra	Sannolika		Totalt
AB	Stockholm	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
C	Uppsala	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
D	Södermanland	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
E	Östergötland	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
F	Jönköping	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
G	Kronoberg	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
H	Kalmar	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
I	Gotland	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
K	Blekinge	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
M	Skåne	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
N	Halland	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
O	Västra Götaland	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
S	Värmland	Tillfällig förekomst	-	-	-	-
T	Örebro	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
U	Västmanland	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
W	Dalarna	Föryngring	-	-	-	-
Varav inom samebyar			1	-	-	1
Varav utanför samebyar			-	-	-	-
X	Gävleborg	Regelbunden förekomst	-	-	-	-
Y	Västernorrland	Föryngring	-	1	-	1
Varav inom samebyar			-	-	-	-
Varav utanför samebyar			-	1	-	1
Z	Jämtland	Föryngring	19	6	-	25
AC	Västerbotten	Föryngring	15	9	-	24
BD	Norrbotten	Föryngring	42[4]	14	4	60[4]
Hela landet			**76**	**31**	**4**	**111**
Varav inom samebyar			*76*	*30*	*4*	*110*
Varav utanför samebyar			-	*1*	-	*1*

[1] *Föryngring*: minst en järvhona har fått ungar i länet. *Regelbunden förekomst*: Spår eller andra observationer av järv har dokumenterats vid minst tre tillfällen under minst tre månader under reproduktionscykeln 2008 (1 mars 2008 - 30 april 2009). *Tillfällig förekomst:* Kvalitetssäkrade spår eller observationer av järv som dokumenterats minst en gång under reproduktionscykeln 2008 (1 mars 2008 - 30 april 2009).

[2] Inventeringsperiod: 1 mars -30 juni 2008

[3] Med misslyckad föryngring menas att unge/ungar har dokumenterats och senare under reproduktionscykeln konstaterats ha dött

[4] En delad föryngring med Norge.

Källa: Rovdjursforum

Ett nytt ersättningssystem för rovdjursförekomst i renskötselområdet infördes 1996. Samtidigt fick länsstyrelser i de län som omfattas av renskötselområdet ansvar för inventeringen av järv och övriga stora rovdjur. Antalet årliga föryngringar av järv som dokumenterats sedan dess har varierat mellan 41 och 111 stycken (figur 1, tabell 2).

Förändringar i arbetsmetodik och i kriterier som används vid bedömningar av observationer har gjorts i samband med införandet av Naturvårdsverkets föreskrifter för inventering 2002 samt revidering av dessa 2004 och 2007. (se NFS 2002:14, 2002:15, 2004:17, 2004:18 och 2007:10). Dessutom ändrades ersättningssystemet till samebyarna år 2000 och 2005. Detta kan påverka jämförbarheten för inventeringsresultaten mellan år.

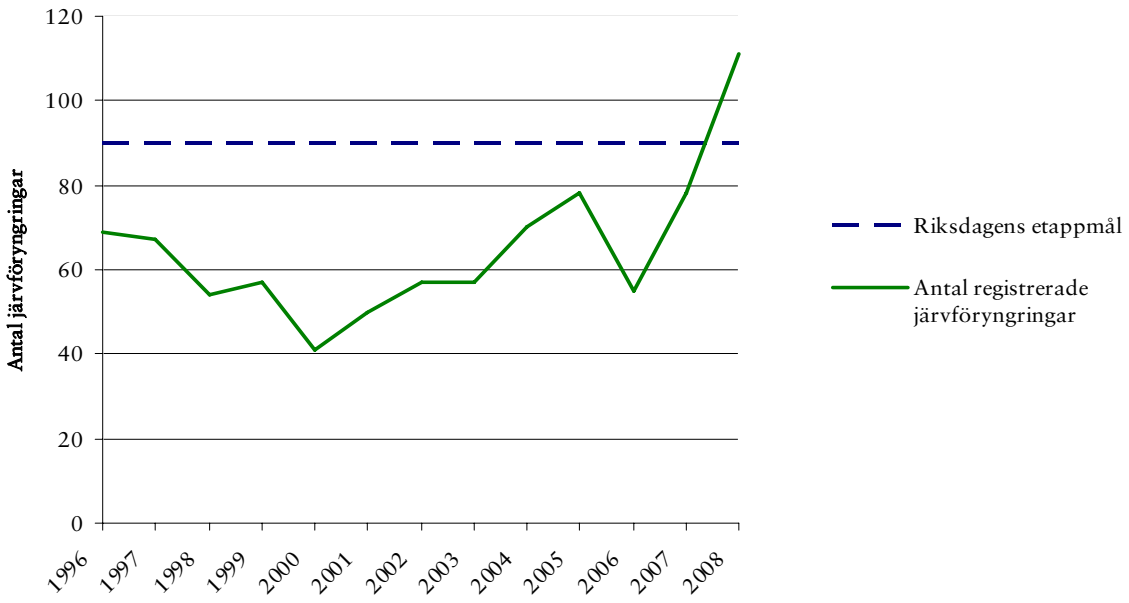

Figur 1. *Antalet föryngringar i Sverige som har registrerats av länsstyrelserna åren 1996-2008. Källa: Länsstyrelserna och Rovdjursforum.*

Tabell 2. *Antal registrerade föryngringar av järv 1996 - 2008. Från och med år 2003 delas föryngringarna in i säkra, sannolika och misslyckade.*

	Antal föryngringar			
År	Säkra	Sannolika	Misslyckade	Totalt
1996	-	-	-	69
1997	-	-	-	67
1998	-	-	-	54
1999	-	-	-	57
2000	-	-	-	41
2001	-	-	-	50
2002	-	-	-	57
2003	29	28	-	57
2004	31	39	-	70
2005	61	14	3	78
2006	45	8	2	55
2007	64	11	3	78
2008	76	31	4	111

Källa: Länsstyrelserna och Rovdjursforum

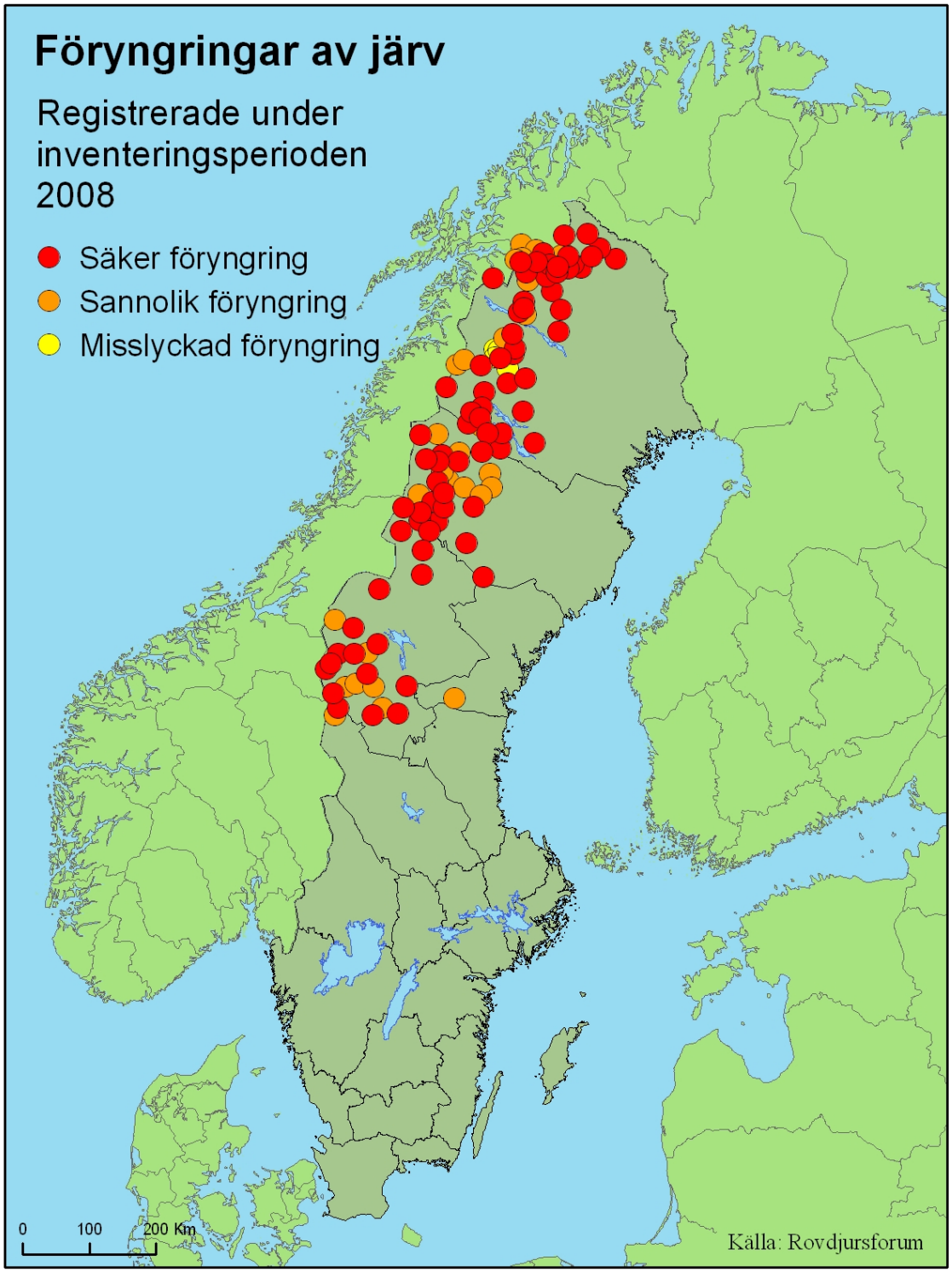

Figur 2. *Utbredningen av de 111 föryngringar av järv som registrerades av länsstyrelserna i Sverige 2008. Inventeringsperiod för att fastställa föryngring: 1 mars – 30 juni 2008. Kartan bygger på uppgifter från den nationella databasen Rovdjursforum.*

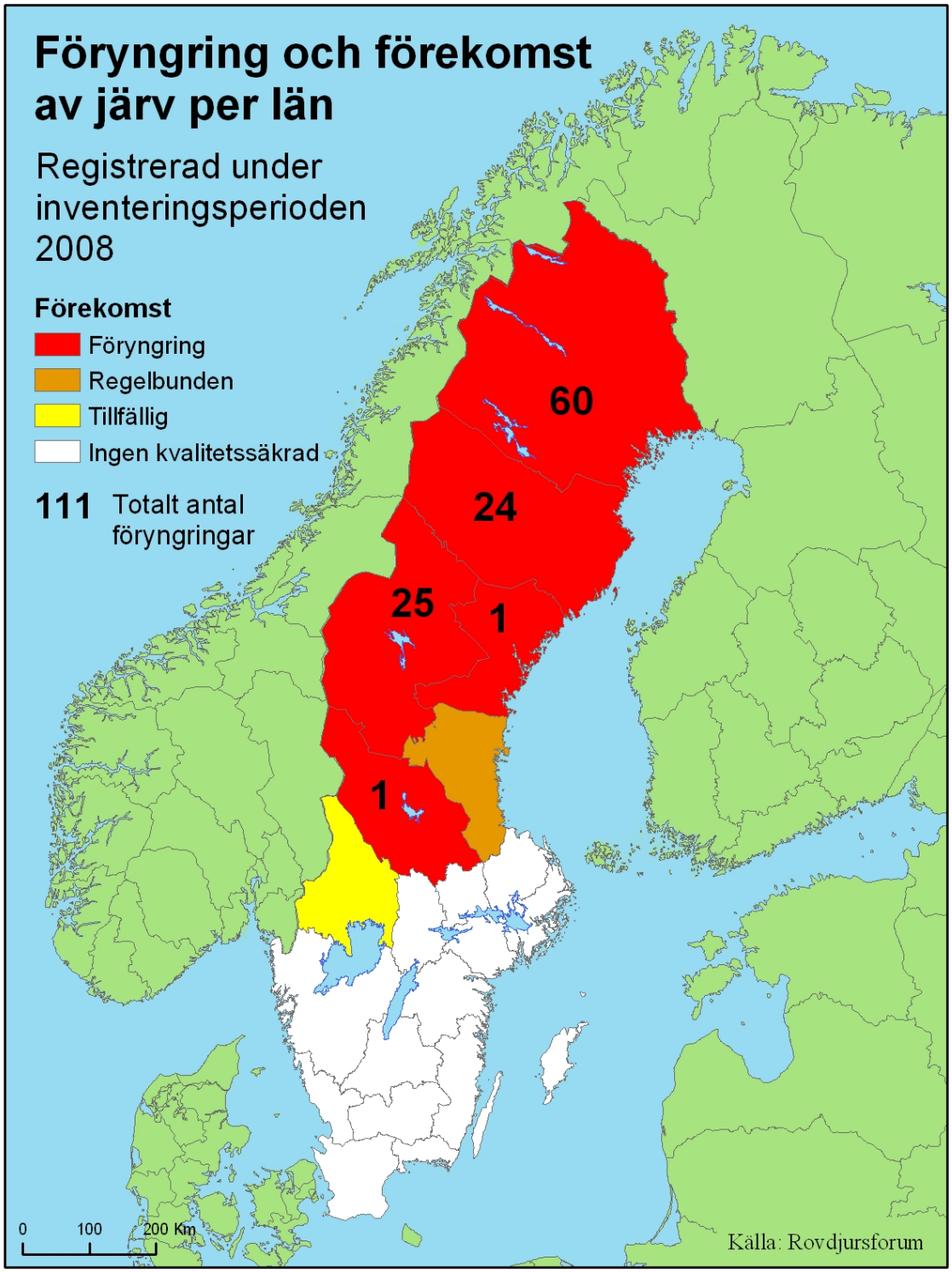

Figur 3. Totalt *antal registrerade föryngringar av järv (säkra, sannolika och misslyckade) och förekomst av järv registrerad av länsstyrelserna 2008. Med* regelbunden förekomst *menas att spår eller andra observationer av järv har dokumenterats vid minst tre tillfällen under minst tre månader i reproduktionscykeln 2008 (1 mars 2008 – 28 februari 2009). Med tillfällig förekomst menas att s*pår eller andra observationer av lodjur har dokumenterats minst en gång i länet under reproduktionscykel 2008. *Kartan bygger på uppgifter från den nationella rovdjursdatabasen Rovdjursforum. Eftersom reproduktionscykeln för järv 2008 inte är avslutad när denna rapport skrivs kan fler län komma att registrera förekomst.*

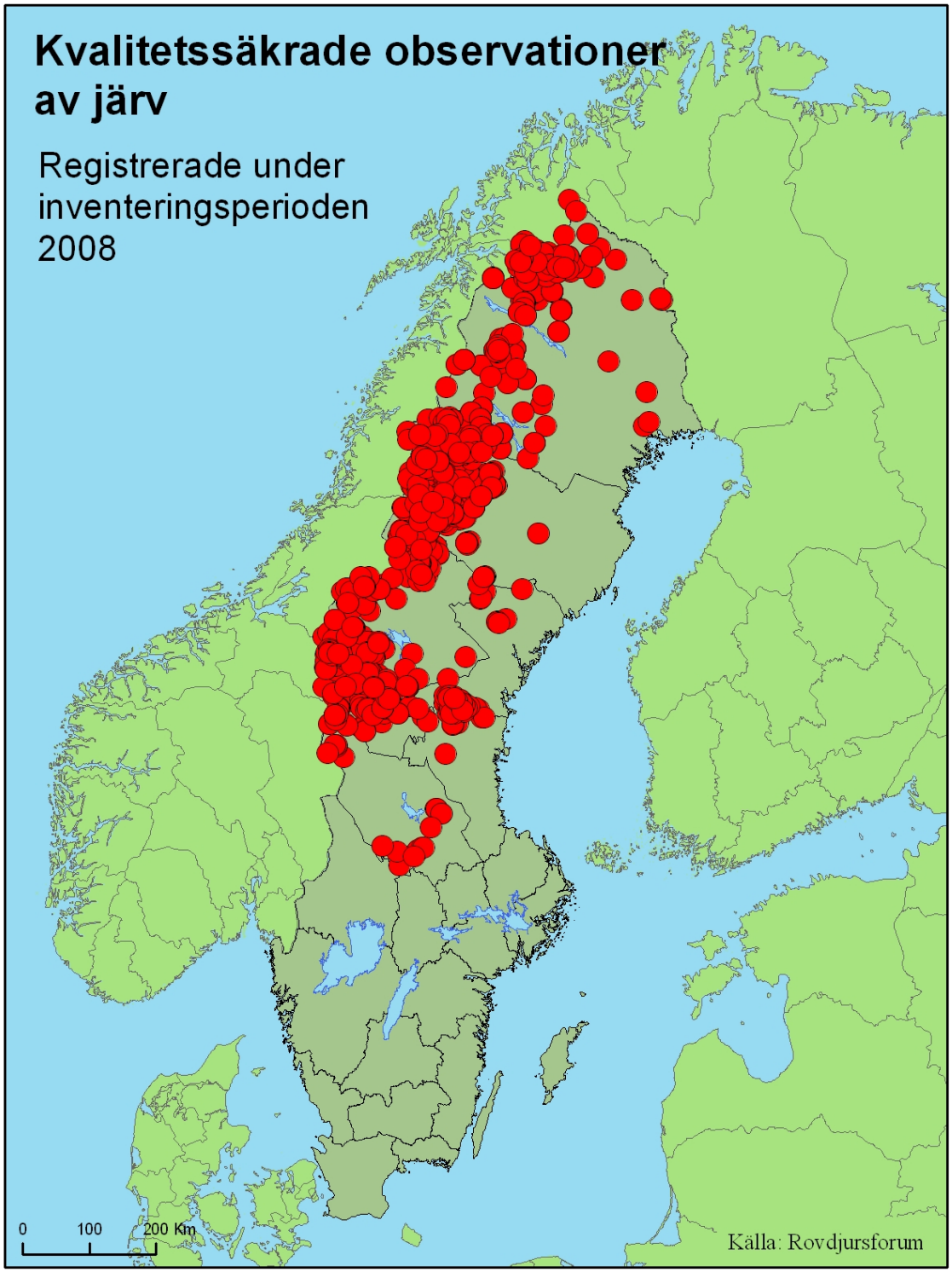

Figur 4. *Observationer av järv gjorda under inventeringsperioden 2008 (1 mars – 30 juni 2008) kvalitetssäkrade av länsstyrelsernas personal enligt NFS 2007:10. Kartan bygger på de uppgifter som finns registrerade i den nationella databasen Rovdjursforum. Eftersom arbetsinsatsen varierade geografiskt ska kartan inte betraktas som en täthets- eller utbredningskarta.*

4. Litteratur

Lundvall, A., Andren, H., Lindén, H., Saether, B-E. & Swenson, J. 2005. Utvärdering av Norges nationella övervakningssystem för stora rovdjur. DN-utredning 2005-7,Trondheim.

Resultat från 2008 års rovdjursinventering av i Jämtlands län. Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Resultat av 2008 års rovdjursinventering i Norrbottens län. Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Redovisning av rovdjursförekomst på de områden i Norge och Finland som omfattas av rovdjursinventeringen i Norrbottens län 2008. Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Inventering av järv, lo, varg, björn och kungsörn i Västerbottens län
- Slutrapport för inventeringssäsong 2007-2008. Länsstyrelsen i Västerbottens län.

Slutrapport gällande 2008 år inventering av lodjur, järv, björn, varg och kungsörn i Västernorrlands län. Länsstyrelsen i Västernorrlands län.